

De voorzitter dankt spreker voor de aangename en nuttige wijze, waarop hij de leden heeft bezig gehouden.

Door verschillende aanwezigen worden den heer Sprenger nog vragen gesteld naar aanleiding van de behandelde stof.

Nadat de heer J. Erens de aandacht der vergadering had gevestigd op 't Natuurhistorisch Museum der Heidemaatschappij te Arnhem en de heer Dr. J. Beckers op eene bemestingsplant, welke dit jaar uitgezaaid was in de buurt van Schinnen en die ook aan bijhouders ten eerste is aan te bevelen, sluit de Voorz. om 8¼ u. de vergadering.

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg in 't afgelopen jaar.

„Door veelzijdige werkzaamheid, weten-
„schappelijk in de eene, popularisee-
„rend in de andere richting, moge het Natuur-
„historisch Genootschap in Limburg den ongewo-
„nen groei der laatste jaren nog een tijd lang
„kunnen bestendigen en zodoende verre blijven
„van een toekomst, waarin het ledental constant
„blijft, al zal deze dan ook vrij zeker eenmaal
„aanbreken!”

Aldus schreven we in ons Jaarboek 1913.

Zeker, 't kan niet uitblijven, er zal eenmaal een tijd komen, dat 't ledental van 't Genootschap vrijwel constant móet blijven.

't Afgelopen jaar heeft echter bewezen, dat die tijd er nu gelukkig nog niet is.

Immers, alhoewel we door sterfgevallen, door vertrek uit Limburg en om aan ons onbekende redenen, zoo nu en dan leden moesten verliezen, zijn door de ruim twintig nieuw toegetreden leden de rangen van het Genootschap alweer versterkt.

Als een verblijdend feit moet zeer zeker de aanwinst van Begunstigers gememoreerd worden.

Zonder uitzondering hebben zich in 't afgelopen jaar als dusdanig de verschillende Steenkolenmijnen bij onze vereeniging aangesloten.

Door de jaarlijkse gift van f 25, welke de Directies dezer mijnen hebben toegezegd, werd de geldelijke toestand van het Genootschap niet weinig verbeterd en is de Vereeniging in staat gesteld, beter dan vroeger, hare veelzijdige werkzaamheden, naar behooren, te verrichten.

Ze is wetenschappelijk, ze is populariseerend kunnen optreden.

De gehouden vergaderingen, algemeene, zoowel als maandelijksche, hebben zulks bewezen. Al die vergaderingen waren, zonder uitzondering, goed bezocht, waren gezellig, en waren — wat 't voor-
naamste is — zeer instructief.

Er werden lezingen gehouden, niet zelden met lichtbeelden.

In de verschillende nummers van 't Maandblad zijn die lezingen uitvoerig behandeld.

We meenen daarom hier te volstaan, als we naar de verslagen verwijzen.

Maar toch moeten we nogmaals dank zeggen aan de heeren Blankevoort, de Gier, Romijn, Sprenger, voor hunne leerrijke, niet zelden hoogst wetenschappelijke, maar toch immer goed bevattelijke voordrachten.

Niet minder interessant waren de demonstratie's van natuurhistorische voorwerpen en de kortere mededeelingen der leden, zoowel op algemeene als maandelijksche bijeenkomsten. Alwie onze ver-

gaderingen bezocht heeft, zal moeten getuigen, dat Genootschap er ernstig en met succes naar streeft, den leden en de buitenwereld de overtuiging te geven, dat 't der moeite loont lid van het Natuurh. Genootschap in Limburg te zijn.

Niet minder ook werd deze overtuiging gevestigd door de **Excursie's**, die verbonden zijn geweest aan de Maandelijksche vergadering op 24 Mei te Maastricht en aan de algemeene Zomervergadering op 26 Juli te Venlo.

In den breede zijn deze excursie's in 't Maandblad besproken, door de heeren Keuller en Huffnagel, hare kundige leiders.

We hebben daaraan te dezer plaatse niets toe te voegen, alléén hun beiden, alsmede de heeren Sprenger en Burgemeester van Basten-Batenburg en den heer M. Leenders nogmaals dank te zeggen, voor wat ze den deelnemers aan deze excursie's lieten zien.

't Natuurhistorisch Genootschap is er in 1915 op vooruitgegaan! Zulks bewijst 't **Museum van Natuurlijke Historie te Maastricht**.

't Is ondoenlijk hier zijne aanwinsten te memoreeren.

Dat zal gebeuren op 'n andere plaats en door hen, die in voortdurende, nauwere betrekking tot 't Museum staan, dan wij, n.m.l. door de Museumcommissie.

Datzelfde geldt voor onze **Bibliotheek**.

Binnenkort verschijnt de lijst van al de boekwerken en platen, waarmee deze boekerij, in den korten tijd van haar bestaan en niet 't minst in 1915, verrijkt is geworden.

We weten 't — we doen den heer H. de Wever, onzen Bibliothecaris, maar matig genoeg, als we in dit verslag hulde brengen aan zijn initiatief, zijn doorzettingsvermogen, om van de bibliotheek 'n eenige boekerij, op vooral Limburgsch natuurhistorisch gebied, te maken.

Maar toch kunnen we dit niet nalaten.

Honor cui honor!....

Dat de Heer de Wever hiertoe in staat werd gesteld door de gulle vrijgevigheid, op boeken-gebied van o.a. de heeren Blankevoort, Dr. Aug. de Wever, Mr. Haex, de Stad Maastricht enz. enz., zullen we hier maar stilzwijgend voorbijgaan.

De Catalogus, die binnenkort verschijnt, zal 't wel uitwijzen.

Wat de **Museum-tuin** betreft, zijn verzorger, de heer Sprenger, heeft er voor gezorgd, dat deze tuin meer en meer een „unicum” in gansch 't land mag heeten.

't Is inderdaad waard vermeld te worden, hoe er nu al zoovele zeldzame vooral Zuid-Limburgsche planten zijn ondergebracht en hoe goed ze zich hier op haar gemak gevoelen.

Ook zal zorg gedragen worden, dat in 't vervolg waterplanten in den tuin eene geschikte plaats kunnen vinden.

Als bijzonder vermeldenswaardig meenen we te moeten herinneren, dat dit jaar in den Museum-tuin, uit zaailingen van *Digitalis grandiflora*, met groote gele bloemen, één plant ontstond, die eene kruising is van deze grootbloem gele *Digitalis* met *Digitalis purpurea*.

Eene kostbare aanwinst voor 't plantkundig gedeelte van ons Museum is zonder twijfel 't Herbarium van den bekenden Bosquet, 't welk welwillend door de Eerw. Broeders aan 't Genootschap werd afgestaan.

Alvorens dit korte overzicht van Museum en Mu-
tuin te eindigen kunnen wij niet nalaten te vermel-

den, dat er in 't afgelopen jaar plannen zijn gemaakt, om 't Museum in- en uitwendig te restaureeren.

Binnenkort zal met de uitvoering dezer plannen een begin worden gemaakt.

Moge de stad Maastricht, die in den laatsten tijd, zoo dikwerf hare piëteit voor oude gebouwen en zaken toonde en daarvoor ruimschoots geldelijke steun verleende, door de restauratie in „den Heksenhoek” aan aantrekkelijkheid bij Stadgenoot en vreemde niet weinig winnen!

* * *

Werpen we 'n blik op wat er, dank vooral aan 't Natuurh. Genootschap, in 't afgelopen jaar al zoo uit Zuid-Limburg bekend is geworden, dan mogen we met genoegen constateeren, dat er menige belangrijke vondst gedaan werd.

Rector Brouns ontdekte in de buurt van Bunde den Land- of Vuursalamander; Reector Cremers vond in eene mergelgrot nabij Meerssen, de zeldzame Groote Hoefijzerneus; in de omstreken van Eijgelshoven (vlak op de Duitse grens) en van Sittard (in de Geleenbeek) werden twee levende Moerasschildpadden gevonden.

Dr. Romijn haalde uit de Hensenbeek te Noorbeek de gehoornde Veelvoog (Polycelis cornuta); de heer Kentgens septe uit een plas nabij Stevensweert verschillende exemplaren van Branchipus, de Eerw. Heer Kaufmann bewees door eene vangst van den Boomkikker te Eicht, dat dit beestje nog altijd in Limburg huist.

Pater Herm. Kohl was in Juni de ontdekker van 't eerste nest der mier Camponotus ligniperda Ltr., nabij 't Watersleyerbosch.

Pater H. Schmitz, S. J. kan er zich op beroemen niet minder dan twee myrmecophile vliegen, nieuw voor de inlandsche fauna, gevonden te hebben, n.m.l. *Platophora formicarum* Verrall. en *Oniscomyia dorni* Enderlein. De eerste vlieg vond hij op den Kollenberg, de tweede kweekte hij op in een mierenkunstnest, welks materiaal afkomstig was van den Kollenberg.

Pater Herm. Kohl heeft in Juli l.l. eveneens eene voor de Nederlandse fauna nieuwe vlieg ontdekt tusschen Leyenbroek en Winterraak, n.m.l. *Platyphora lubbocki* Verrall.

* * *

Op **Floristisch** gebied hebben we tal van merkwaardigheden te boeken. Er werden voor ons geweest nieuwe planten ontdekt, nieuwe grociplaatsen gevonden van zeldzame gewassen, reeds verdwenen gewaande soorten konden opnieuw worden waargenomen.

Dr. de Wever uit Nuth had de wilwillendheid ons de voornaamste bijzonderheden op dat gebied voor dit overzicht te geven.

We lalen ze hier volgen:

a) **Inheemsche planten.** De meest belangrijke vondst in dit jaar is wel die van *Gentiana ciliata* L., Franje-gentiaan. In 't November-nummer van 't Maandblad staat de vondst dezer plant bij Eys en Vaals uitvoerig vermeld.

Door Dr. Ploem werd *Ceterach officinarum* L., Miltvaren, die tot nu toe voor heel Nederland alleen in Noord-Limburg (Stramproy) voorkwam, dit jaar bij Wittem aangetroffen.

Als nieuwe grociplaatsen van zeldzaam geworden planten noemen we: *Aceras anthropophora* R. Br., Poppenorchis, door den heer Stessen, leeraar Roldue, gevonden bij Wylré.

Herminium monorchis R. Br., Herminiaan, door den heer Giljam ontdekt bij Voerendaal. *Orehis coriophora* L., Wantzenorchis, door den heer Swart op den St. Pietersberg en door den heer A. de Wever bij Voerendaal waargenomen.

Op beide plaatsen groeiden slechts enkele exemplaren.

Scolopendrium vulgare L., Tongvaren, door Dr. J. Beekers in een put te Stein, en door den heer Lennarts te Houthem gevonden.

Verder werden door den heer A. de Wever gevonden:

Gagea silvatica Loud., bij Meerssen.

Rubus radula Wh. bij Heerlen.

Rubus macrostemmon Focke bij Kerkrade.

Rubus procerus Müll. bij Oud-Valkenburg, Wylré, Wynandsrade, Gronsveld, St. Pietersberg.

Verbascum thapsus Xnigrum bij Elsloo.

Lappanemerosa Körn. bij Smcermaas.

Orchis Traunsteineri S. door den heer J. Pagnier bij Ambij.

Turritis glabra L., Torenkruid, door denzelfden op den St. Pietersberg.

Monotropa Hypopitys L., Stofzaad, door den hr. Stessen bij Wylré.

Zoo veel doenlijk werd er voor gezorgd, dat deze zeldzaamheden voor ons gewest behouden bleven.

Over verschillende kunnen we ons echter niet vele illusies maken en dat is, jammer genoeg, vooral in dit geval, wat betreft de Orchideeën.

't Terrein te Voerendaal zal spoedig genivelleerd worden.

Te betreuren is 't, dat geen onzer leden zich meer speciaal wil belasten met de studie der lagere planten. Zij toch zou minstens even interessant zijn als die der phanerogamen.

* * *

b) **Aanvoerplanten.** Deze worden jaarlijks in steeds meerdere mate ook in Zuid-Limburg gevonden, doch slechts weinigen houden er stand. Deze laatste kan men ten slotte als „ingeburgerd” beschouwen. Als de meest belangrijke vondsten hiervan in 't jaar 1915 noemen we:

Muscari botryoides L. bij Bunde gevonden door Reector Brouns;

Crocus vernus All. bij Houthem door Reector Monthulet (Valkenburg) gevonden;

Hemerocallis fulva L., door Reector Cremers gevonden te Jabeek.

Verreweg 't grootste aantal Aanvoerplanten, zoo als we reeds zeiden, verdwijnt weer even spoedig als ze gekomen waren. Haar getal is te groot, om hier opgenoemd te worden. We memoreeren alléén:

Verbascum Blattaria flor. albo te Heerlen gevonden door den heer P. Peters, hoofd der School.

Cyrtomium falcatum door den hr. Schoonhoven te Valkenburg.

Verder vond de hr. A. de Wever bij de graanmagazijnen te Sittard, Simpelveld, Wylré, Hoensbroek enz.:

Chenopodium ambrosioides L.

Plantago Lagopus L.

Plantago aristata Mich.

Neslea paniculata Desv.

Torilis microcarpa Bess.

Carduus macrocephalus Desf.

Fumaria capreolata L.

Potentilla arguta Pursh.
Centaurea solstitialis L. werd aangetroffen bij Wylré, door den heer Stessen.
Lavatera trimestris L.
Lavatera thuringiaca L. en
Carduus eriophorum L., welke gewassen met de mooiste sierplanten kunnen wedijveren.
 Nog moet vermeld worden de vondst van *Scrophularia vernalis* L. bij 't landgoed „Raar” te Meersen.

* *

In Noord-Limburg vond de heer Ver Straeten ook dit jaar weer nieuwe adventivae, o.a. *Solanum triflorum* Nuth. en *Salsola Kali pseudotragus* Beck.

Door hem kwam de Museumtuin in 't bezit van talrijke belangrijke aanwinsten. Daarvoor is een hartelijk woord van dank hier zeker niet misplaatst.

* *

Aan 't slot gekomen van 't Botanisch overzicht kunnen wij niet nalaten in herinnering te brengen, hoe 't Natuurhistorisch Genootschap in Limburg ook stappen gedaan heeft tot behoud van Natuurmonumenten.

Die pogingen werden met goeden uitslag bekroond.

Immers onder de gemeente Schinveld kwamen we in 't bezit van een uitgestrekt terrein, 't welk ons welwillend werd afgestaan door 't „Consortium Beekers”, 't welk daar in de buurt veengronden ontgint.

De heer Ver-Stracten heeft zich moeite gegeven om 't Genootschap in 't bezit te stellen van terreinen in de nabijheid van Weert, waarvan 't om de vele zeldzame planten die er groeien, te betreuren zou zijn als ze bebouwd gingen worden.

Zoodra 't Genootschap over de noodige gelden beschikt zal 't er toe overgaan, om op de meest doelmatige wijze deze Natuurmonumenten in ongeschonden toestand te doen blijven voortbestaan.

* *

Dat, gedurende 't afgelopen jaar, het **Geologisch gedeelte** niet vergeten werd, bleek op de vergaderingen en excursie's, zoowel als uit 't Maandblad.

Voor al de heeren Keuller, Blankevoort, de Gier, Huffnagel hebben zich op dit gebied bewogen en bijdragen geleverd, mededeelingen gedaan en wandeltochten georganiseerd, die waard waren gelezen, gehoord en bijgewoond te worden.

„De vorm der Aarde”, „Eenige beschouwingen omtrent het Zuid-Limburgsche Steenkolengebied”, „het Diluvium in Zuid-Limburg”, de „Excursie naar den St.-Pietersberg op Pinkster-Maandag”, 't verslag der Vergadering te Venlo en der Excursie naar Tegelen bewijzen al te gaar, dat de Geologie zich in de belangstelling van vele leden mag verheugen.

Dat bleek niet minder op de maandelijksche vergaderingen, waar kleinere geologische en ook palaeontologische mededeelingen gedaan werden.

De heer de Gier vertoonde op de Wintervergadering van 6 Januari te Sittard tal van mooie lichtbeelden, die ons met de grondgesteldheid op menige plaats in Z.-L. beter bekend maakten.

Van hem ook zagen we later eene foto van de grondafschuiving, welke op 12 Maart l.l. plaats had te Geulle en meerdere palaeontologische voorwerpen afkomstig uit 't krijt in de buurt van

Heer. Pastoor A. Kengen bracht op een der vergaderingen een fossiel, verkiesd stuk hout. Rector Cremers een viertal verschillende soorten fossiele schelpen, door hem gevonden in de buurt van Raath.

De heeren Keuller, Cremers, Pontier, Huffnagel, de Gier, Dr. Beckers e.a. deden mededeelingen over de aanwezigheid van zwerfblokken in Z.-Limb.

De leden van 't Genootschap werden opgewekt om naar zwerfblokken hier een nader onderzoek in te stellen.

Dr. A. de Wever liet door meegebrachte stukjes hout zien, hoe sommige waterbronnen in de buurt van Geulle overrijk zijn aan kalk.

In één woord: Voor Geologie en palaeontologie werd zeer veel belangstelling getoond.

't Is daarom te meer te bejammeren, dat de kundige Districts-geoloog voor Zuid-Limburg, de heer Huffnagel, door ongesteldheid genoodzaakt, 't Secretariaat van ons Genootschap moest neerleggen. Moge hij spoedig, algeheel genezen, wederom op onze bijeenkomsten kunnen verschijnen!

* *

Dit overzicht, 't welk natuurlijk onmogelijk op volledigheid kan aanspraak maken, zou echter al te onvolledig zijn, als we daarin geen gewag maakten van de **publicatie's**, welke 't in 't licht gaf.

Daar hebben we op de eerste plaats: **het Jaarboek 1914.**

Net als zijn voorgangers mocht ook dit boek zich verheugen in eene zeer goede ontvangst van den kant van tal van wetenschappelijke mannen en vereenigingen.

En 't is 'n verblijdend verschijnsel, dat, door de vele navragen, de voorraad der Jaarboeken haast uitgeput raakte.

De nummers der **Maandbladen** verschenen vrij geregeld en konden aanspraak maken op degelijken inhoud.

De bijdragen van de heeren Starmans, Keuller, Blankevoort, A. de Wever, Dr. Romijn, Dormans, Vromen, Pater Kohl, Pater Schmitz, Dr. Beckers enz. vonden steeds grage lezers.

Meinig nummer bevat kostelijke gegevens voor 'n betere kennis der Limburgsche fauna en flora, zóó kostelijk, dat wie op de volledige hoogte wil zijn van Nederlandsche planten en dieren, zulks niet vermag, indien hij van het Maandblad, uitgegeven door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, geene notitie neemt.

't Mag bout beweerd lijken, 't is daarom niet minder waar!

Een zaak moet betrouwd worden.

't Is jammer, dat de „kasbeheerder” onzer Vereeniging, door noodzakelijkheid tot zuinigheid gedwongen, alsnog in de onmogelijkheid verkeert, om zóóveel geld aan 't Maandblad te kunnen besteden, dat we aan een vergrooting daarvan mogen denken.

Doeh wat niet is, kan nog komen.

Intusschen mogen we niet nalaten 'n openlijk woord van dank te zeggen aan onzen uitgever, den heer Cl. Goffin te Maastricht.

Op onbekrompen wijze, was hij ons steeds ter wille en zorgde er voor dat zich 'n Jaarboek 'n Maandblad, wat hun uiterlijk betrof, kenmerkten als goed verzorgde, mooi uitzierende „perskinderen”.

JOS. CREMERS.

Raath-Bingebrade.